

Babus Antal

A hetvenéves Cs. Varga István köszöntése, aki nem melleleg russzista is

*Kedves Pista! Kedves Marika, családtagok, polgármester urak, fertálymester urak,
kedves barátaim!*

Igen ritkán fordul elő, hogy napra pontosan meg tudjuk mondani, mikortól ismerjük barátainkat. Cs. Varga István esetében abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy egészen pontosan tudom, mikor láttam őt először: 1978. április 18-án este. Érettségire készülő diákként, a közöttünk ülő Pozder Péter tanár úr közbenjárására abban a kegyben részesültem, hogy kimenőt kaptam a „Tókából” – ugye nem kell lábjegyzetet fűznöm ehhez a legendás névhez, ugye mindenki tudja, hogy a Petőfi Sándor Kollégiumról van szó –, és elmehettem a Ho Si Minh Tanárképző főiskola nagy előadótermébe, a Németh László diákköri tanácskozás záró rendezvényére, és láthattam, hallhattam Ella nénit, Németh László özvegyét, az est fővendégét. Most is fülemben csengenek a szavai, de nem csak őrá emlékszem. Az előadói asztalnál érzelemtől fűtötten, szenvedélyesen, magával ragadóan beszélt egy hollófekete hajú, fiatal tanár. Szép szavai nemcsak engem, a tejfölös szájú diákot fogtak meg, hanem az előadói asztalnál ugyancsak helyet foglaló, hatalmas, busa szemöldökű Czine Mihályt, a magyar irodalom vándorapostolát is. A fiatal tanár beszéde után Czine többször is fel-felsőhajtott, és átszellemülten mondotta, ízlelgette a nevet: Cs. Varga István, Cs. Varga István. Így tudtam meg, hogy ki is a hollófekete hajú, fiatal tanár.

Egy évi hódmezővásárhelyi katonáskodás után 1979 őszén ugyancsak meglepődtem, amikor a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem orosz tanszékének egyik aijtáján láttam újra Cs. Varga István nevét. Ez ő lenne? Most akkor Németh László-kutató, vagy russzista Cs. Varga István, magyar irodalommal foglalkozik, vagy oroszsal? – kérdeztem magamtól. A kérdésre hamar megeltem a választ: mindkettővel. Cs. Varga tanár úr azon kevesek közé tartozott az egyetemen is, és tartozik most is a magyarországi irodalomtörténészek között, akinek sikerült a két területet harmonikusan összekapcsolnia, aki mindkét területet egyformán magas szinten műveli.

Orosz irodalmi kutatásai egy része a magyar irodalomhoz és legkedvesebb írójához, Németh Lászlóhoz kapcsolódnak. Az elsők között volt, aki górcső alá vette az oroszból 10 ezer oldalt fordító Németh László munkásságának orosz vonatkozásait. 1987-es *Tanújelek. Írások Németh Lászlóról* című kötetében önálló

fejezetbe gyűjtötte össze idevágó tanulmányait. Ízelítőnek megemlítek közülük néhányat: *Németh László, az orosz irodalom fordítója*, *Németh László Gogol-képéről*, *Németh László és Tolsztoj, Az asszonyi sors két regénye. Az Anna Karenina és az Iszony*, *Németh László Dosztojevszkij-képéről*, *Dosztojevszkij inspirációk az Emberi színházban*, *Dosztojevszkij inspirációk az Iszonyban*, *Németh László Csehov-képéről*.

Tömérdek elfoglaltsága mellett tisztán orosz vonatkozású kutatásokra is futotta az idejéből, erejéből. Másodéves koromban ő tartotta az orosz irodalmi előadásokat Lermontovról, a fiatalon elégett, varázslatos orosz romantikus költőről – természetesen oroszul. Ma is emlékszem, amikor a *Белеет парус одинокий* kezdetű gyönyörű verset elemezte. Nem hiába volt Nádasai Alfonz, Kodály gyónatója, a legendásan szigorú bencés szerzetes Cs. Varga István orosz tanára a győri bencés gimnáziumban, Cs. Varga tanár úr kiváló orosz-szakkal tartotta előadásait. Ez azonban csak amolyan mellékes kitérő volt a számára, mert legfőbb kutatási területe nem Lermontov, és nem a 19. századi romantika volt és maradt, hanem Jeszenyin. Ő írta Jeszenyinről, a huszadik század legnagyobb orosz és legoroszabb költőjéről az első magyar nyelvű könyvet. A *Jeszenyin világa* 1986-ban jelent meg. E remek életrajz és pályakép előtanulmányának tekinthetjük az 1981-ben napvilágot látott *Találkozások Jeszenyinnel* című kötetet, amelyben kortársai emlékeznek Jeszenyinre. Nemcsak a válogatás és az utószó Cs. Varga István munkája, hanem a fordításból is kivette részét. 2004-ben *Folyóba hulló égi kék* címmel tanulmánykötetet szerkesztett Jeszenyin költészetéről, hat magyar kutató elemzi a költő életművét. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy ma Magyarországon Cs. Varga István az első számú Jeszenyin-kutató.

Másodéven bekerültem az orosz irodalmi szemináriumába is, és hamar kiderült, hogy mindkettőnknek vannak „egri” kötődései. Attól kezdve figyelt rám, most is hálás vagyok neki, hogy amikor a *Napjainkat* szerkesztette, rendszeresen megjelentette orosz és magyar vonatkozású cikkeimet, kritikáimat, hogy elindított az irodalomtörténeti pályán. Azóta barátokká öregedtünk, és kedves Pista, nagy öröm és nagy megtiszteltetés számomra, hogy itt lehetek a születésnapodon Téged köszöntők között.

És ha már orosz vonatkozású munkásságod méltatására kaptam felkérést, engeddd meg, hogy befejezésül pravoszláv egyházi nyelvi fordulattal is kifejezzem jókívánságaimat:

Мир и Божие благоволение да будет с Тобой. Многая лета!

Isten éltesen sokáig Tanár Úr, isten éltesen sokáig kedves Pista!

(Elhangzott 2016. február 12-én Egerben, a Polgármesteri Hivatal dísztermében.)